

بررسی روند حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

جواد قاصد نظامیان^۱

ابوالفضل انصاری^۲

چکیده :

شیوه و فرآیند حکومت کردن، هدایت و راهبری کردن و تنظیم قواعد اساسی جامعه از طریق به‌کارگیری مجموعه‌ای از نهادها و سازوکارهای رسمی و غیر رسمی، با مشارکت شهروندان مقبولیت و اعتبار فوق‌العاده‌ای است که به مفهوم حکمرانی بخشیده است. در این مسیر تحلیل و خطا نرفتن در تحلیل وضعیت‌ها، خیلی مهم و حیاتی است که این تحقیق به بررسی روند حکمرانی در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) پرداخته است؛ تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی - تحلیلی است که به شیوه تحلیل محتوا داده‌های بررسی و تحلیل گردید. برای انجام آن ابتدا بیانات فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) از سال‌های ۶۸ الی ۹۷ گردآوری و پس از تحلیل، در مجموع ۳۳ کلان روند و ۱۵۱ روند از بیانات ایشان استخراج شد. از مجموع ۳۳ کلان روند، ۲۳ کلان روند مثبت و ۱۰ کلان روند منفی نهایتاً ۱۲۱ روند مثبت و ۳۰ روند منفی استخراج گردید.

واژگان کلیدی: فرماندهی معظم کل قوا، تحلیل روند، جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند وعده میدهد که قطعاً آنها را حکمران روی زمین خواهد کرد همانگونه که پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشید؛ و دین و آئینی را که برای آنان پسندیده، پا بر جا و ریشه دار خواهد ساخت؛ و ترسشان را به امنیت و

^۱ دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی ، j.nezamian@sndu.ac.ir

^۲ ابوالفضل انصاری پژوهشگر علوم دفاعی و راهبردی

آرامش مبدل می‌کند، آن چنان که تنها مرا می‌پرستند و چیزی را شریک من نخواهند ساخت. و کسانی که پس از آن کافر شوند، آنها فاسقاند (سوره نور - آیه ۵۵) ۳. حکمرانی در ادبیات غرب، بیشتر شامل بُعد ملموس و فیزیکی فعالیت کارگزاران حکومت‌ها و مسئولیت‌های اجتماعی مردم در راستای بهبود زندگی مادی آنها است، در حالیکه در ادبیات اسلامی، مفهوم حکمرانی علاوه بر بُعد دنیایی و ملموس زندگی شهروندان و فعالیت حاکمان، تضمین‌کننده‌ی مسیر حرکت آنها به سمت سعادت اخروی نیز هست. مقام معظم رهبری در جمع ۱۱۰ هزار بسیجی در روز عید غدیر در سال ۱۳۸۹ می‌فرماید، امامت یعنی یک فردی، یک گروهی بر یک جامعه‌ای حکمرانی می‌کنند و جهت حرکت آنها را در امر دنیا و در امر معنویت و آخرت مشخص می‌کنند. این یک مسئله‌ی همگانی است برای همه‌ی جوامع بشری

شناسایی و بررسی توانمندیها و ضعفها و مشکلات جامعه امروزی و شناسایی نیازهای آینده از مهمترین راه حل‌های اشراف بر کشور است. برای شناسایی توانمندیها، ضعفها و نیازها بایستی بدنبال منابع معتبر رفت، صحت و دقت و قابل اطمینان بودن منابع اخذ اخبار و تحلیل‌ها از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است، در جامعه اسلامی ما که نظام حکومتی، نظام ولایت فقیه است با توجه به اشرافیت بالای ولی فقیه به مسائل خرد و کلان امور کشور و با توجه به برخورداری ایشان از بصیرت و حکمت عمیق برخاسته از علم و تقوای ایشان، سخنان و تحلیل‌های معظم له یکی از منابع بسیار مهم و قابل اطمینان برای مسئولان بخش‌های مختلف جامعه می‌باشد. توانمندیها، قوتها، ضعفها و نیازهای کشور و مردم را نباید بصورت موردی و مقطعی نگاه کرد بلکه بهترین کار این است که در قالب روندهایی در حوزه‌های مختلف علمی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، دفاعی و امنیتی شناسایی و دسته‌بندی شوند. در این پژوهش پس از تحلیل واقعیات کشور آینده‌نگاری موضوعات راهبردی کشور مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

روش تحقیق

روش تحلیل محتوا حد واسطی بین روش‌های تجزیه و تحلیل کمی و کیفی است که در آن محتوای داده‌های کیفی (متن، کلام، تصاویر، علائم و ...) مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در این روش ابتدا مضامین نهفته در محتوای داده‌ها استخراج و کدبندی و سپس هر یک از آنها بر حسب خصوصیات مورد نظر تجزیه و تحلیل می‌شود. بارکوس معتقد است که: تحلیل محتوا به معنای تحلیل علمی پیام‌های ارتباطی است. پیسلی بر این باور است که: تحلیل محتوا مرحله‌ای از جمع‌آوری اطلاعات است که در آن محتوای ارتباطات از طریق به‌کارگیری عینی و منتظم قواعد مقوله‌بندی، به اطلاعاتی که می‌توانند خلاصه و باهم مقایسه شوند، تغییر شکل می‌یابد. عنصر مشترک در تمام تکنیک‌های مختلف، از شمارش فراوانی گرفته تا استخراج ساختارهای منتج به مدل‌ها، یک تعبیر و تفسیر کنترل‌شده بر مبنای استنتاج و استنباط است... برخی تحلیل محتوا را با بیان عددی مقوله‌ها یکسان دانسته‌اند. از نظر آنها، هدف تحلیل محتوا طبقه‌بندی محتوای پیام‌های ارتباطی در عبارت‌های عددی است که از عبارت‌هایی با قضاوت‌های کما بیش احساسی دقیق‌تر است. محدودیت تعریف‌های دیگر حتی از این هم کمتر است و بررسی‌های را شامل می‌شود که در آن، یافته‌ها با کلماتی از قبیل "بیشتر، کمتر، یا به‌طور فزاینده" شرح داده می‌شوند. برای نمره‌گذاری یا چیزهایی که تحلیل محتوا می‌شوند، سه روش یا بیش‌تر وجود دارد. نخستین و متداول‌ترین آنها اندازه‌گیری اسمی است. پس از قراردادن هر پدیده در طبقه مناسب خود، تعداد پدیده‌های هر طبقه را بشمارید. کمی کردن در روش نخست براساس رتبه‌بندی است. در روش دوم از کمی کردن از طریق اندازه‌گیری با مقیاس رتبه‌ای است (مثلاً عده‌ای داور یافته‌ها را در یک طیف ۱۰ رتبه‌ای، تقسیم‌بندی می‌کنند). سومین شکل کمی کردن، درجه‌بندی است که در آن مثلاً انشای دانش‌آموزان را برحسب چند معیار (فرضاً میزان خلاقیت، ابتکار و غیره) درجه‌بندی می‌کنند. (دانایی فرد، ۱۳۸۶:).

تعاریف پایه

^۳ ترجمه آیت الله مکارم شیرازی

تعریف روند

روند عبارت است از تغییرات منظم، مستمر یا دوره‌ای در پدیده‌ها در طول یک بازه‌ی زمانی. تغییرات مذکور ممکن است به شکل کیفی یا کمی باشد. به عنوان مثال، می‌توان به روند تغییرات جمعیت (کمی)، یا روند تغییر فرهنگ عمومی (کیفی) اشاره نمود.

روند یعنی پدیده‌ای که به تدریج تغییر می‌یابد. روند به طور کلی عبارت است از یک نوع تمایل یا گرایش، که این مفهوم عمومی در کاربرد تحلیلی، به معنی جهت‌گیری تغییرات به یک سمت خاص در طول زمان است. (میر شاه ولایتی و نظری زاده، ۱۳۸۹: صفحه ۱۰۹)

برون‌یابی روند

روند، معطوف به داده‌های تاریخی است و تحلیل روند، تغییرات را در یک یا چند متغیر منتخب، از گذشته تا امروز پایش کرده و مسیر آینده‌ی آن را مطالعه می‌نماید. عموماً تحلیل روند متکی به برون‌یابی روند است. برون‌یابی به معنی آن است که داده‌ها با طرح یا الگویی خاص در طول زمان به سمت جلو (آینده) می‌روند. این امر می‌تواند به صورت تجسمی یا از طریق ترسیم منحنی یا خط روی نقاط داده‌ها به صورت دستی، یا به شکل تحلیل‌های همزمان به کمک برازش (خوراندن) معادلات آماری یا ریاضی باشد. برون‌یابی روند (یعنی مدل‌سازی نحوه استمرار یک روند از گذشته به سمت آینده) به ما اجازه می‌دهد تا در مورد حدود تغییرات ممکن برای یک متغیر، بیان‌دیشیم. تحلیل روند، زیربنایی برای تحلیل اطلاعات مربوط به تغییرات محسوب می‌شود. (میر شاه ولایتی و نظری زاده، ۱۳۸۹: ۱۰۹)

تحلیل روند

تحلیل روند از دیدگاه ریچارد آلن اسلاتر به معنای بهره‌گیری از سریهای زمانی و دیگر داده‌ها برای تشخیص و ردیابی تغییرات محیطی است و بینشی را در باب موقعیتهای احتمالی آینده فراهم می‌آورد، اما به خاطر وقوع رویدادهای غیر قابل پیش‌بینی و غیر مستمر هیچگاه مورد اعتماد نبوده است. (اسلاتر، ریچارد، آلن، ۱۳۸۵: ص ۵)، از دیدگاه ملکی فر و همکاران، عبارت است از مطالعه‌ی یک روند مشخص به منظور کشف ماهیت، علت‌های بروز، سرعت توسعه و پیامدهای بالقوه‌ی آن. تحلیل روندها باید بسیار دقیق باشد، زیرا یک روند مشخص می‌تواند تأثیرهای بسیار متفاوتی بر ابعاد گوناگون زندگی ما داشته باشد و از سوی دیگر شاید بسیاری از این تأثیرها در نگاه اول قابل کشف نباشد. (ملکی فر و همکاران، ۱۳۸۵: ص ۷۱ و ۷۲). کشف و تدوین الگوها و روندها از دیدگاه جان نایسبیت (John Naisbitt) با مطالعه فراگیر و کارشناسانه محیط و براساس الگوهایی خاص و مدل‌های دیگر که در ادامه به آنها اشاره می‌شود، صورت می‌گیرد (v) Steep. از جمله به عنوان نمونه جان نایسبیت (John Naisbitt) در کتاب خود با عنوان کلان روندها (Megatrends) به شماری از روندهای بزرگ و تأثیر گذار، به زعم خود، اشاره کرده است. از دیدگاه مهدی المانجرا آینده پژوه مراکشی این روندها در حال حاضر مشهودند: شتاب گرفتن تاریخ، افزایش پیچیدگی، انقباض زمان و فضا، حرکت به سوی جامعه‌ی دانش بنیان، افزایش نقش فرهنگ، جوان بودن و افزایش جمعیت جنوب، پیشرفت سریع فناوری در شمال، شکاف دیجیتالی و غیره. (Elmandjra، ۱۹۹۰). تحلیل روندها مبتنی بر ارزیابی تجربی چند پدیده با معیارها و اقدامات تکرار شونده در طول زمان است. روند خود به معنای میل و حرکت به سوی ارزشهایی در سریهای زمانی است که با نظم ثابت کاهش یا افزایش می‌یابد. به عنوان مثال در صد رشد جمعیت یک کشور در فواصل ده ساله معمولاً ثابت است. گاهی اوقات ما در مورد روندهای انتزاعی همچون کیفیت زندگی، وضعیت زندگی مشترک و ازدواج یا مناسب بودن وضعیت اقتصادی تعمق می‌کنیم و برای مطالعه‌ی دقیق آنها، شاخص‌هایی کمی همچون شمار و نرخ طلاق، خط فقر و غیره را تعریف می‌کنیم. تعیین دوره زمانی گردآوری اطلاعات امری مشکل است و به موضوع مورد نظر بستگی دارد و هر چه این دوره طولانی تر باشد، اطلاعات کسب شده از کیفیت بالاتری برخوردار خواهند بود. (جمعی از نویسندگان، چاپ اول ۱۳۸۸: ص ۱۲۵ و ۱۲۶). (د. شناسایی و پایش روندها از دیدگاه میر شاه ولایتی و نظری زاده اعلام می‌دارد، تغییرات، نیازمند آن است که ما درباره‌ی وضعیت‌های گذشته هر پدیده‌ای که می‌خواهیم به آینده‌های ممکن آن بیان‌دیشیم، تحقیق کنیم. نه پیش‌بینی و نه هیچ‌یک از اقسام برون‌یابی روند قادر به پیش‌گویی آینده نیستند. اما همه‌ی آنها می‌توانند کیفیت پیش‌بینی را بالا برده و به این دست سؤالات ما در مورد الگوی تغییر پاسخ دهند، چه خواهد شد اگر یک روند مفروض ادامه یابد؟ اگر شتاب بگیرد یا کند شود چه؟ چه نیروهایی با یک روند همکاری دارند و چگونه این نیروها باید تغییر یابند؟ آیا ما می‌توانیم این روند را تحت تأثیر قرار دهیم، چگونه؟

در واقع تحلیل روند، توانایی دیده‌بانی تغییرات را با توانایی طرح‌ریزی تغییرات پیوند می‌زند. ما به جای اینکه تغییرات مورد نظر را طراحی کنیم، باید فرصت پاسخ‌گویی به تغییرات ناخواسته را داشته باشیم. پیشرفت به سمت آینده‌ای که در جستجوی آن هستیم، یعنی مواجهه با عدم قطعیت بیشتر و

در عین حال، امکان بیشتر برای فعالیت‌های آینده نگر. بنابراین، دیده‌بانی نیروهای در حال ظهور، هنگامی که تأثیر آنها هنوز ضعیف است، موضوعی حیاتی است. (میر شاه ولایتی و نظری زاده، ۱۳۸۹: ص ۱۱۵).

تجزیه و تحلیل روند: (Trend Analysis)

روندها، الگوهای تغییر در چیزهای پر اهمیت از دید مشاهده گر هستند که در طول زمان بوقوع می پیوندند. اولین گام در آینده پژوهی، کشف روندهایی است که هم اکنون در جریان هستند. این روش در حقیقت پیش بینی آینده از روی قرائن و شواهد تاریخی است که تغییرات یک داده در گذشته نشان می دهد. تجزیه و تحلیل روندها بویژه برای سنجش کارایی سیاستگذاریها و نمایان ساختن مشکلات در حال ایجاد، مفید می باشد. نقطه ضعف عمده این روش، ساده انگاری نهفته در آن است. در عمل، پیش بینی آینده به سادگی و با تعقیب روند گذشته یک داده بندرت امکانپذیر بوده است. (زارعیان و ستار زاده، ۱۳۹۰: ص ۴).

معیارهای تشخیص روند

معیارهایی که می تواند برای تشخیص این که یک جریان، روند محسوب می شود یا نه، عبارتند از :

وجود پدیده‌ای که توسط خبرگان مختلف مشاهده شده و آن پدیده مسیر و جهتی پیدا کرده باشد.

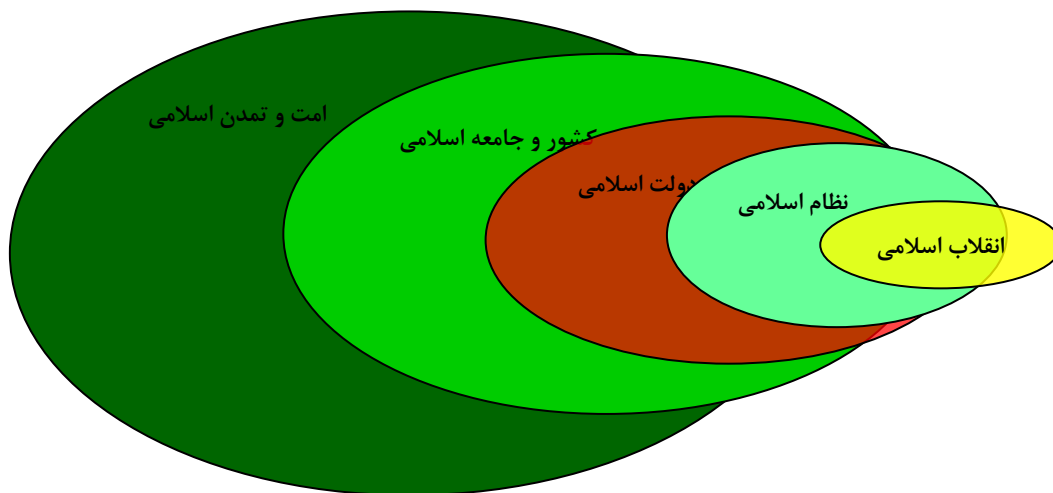
پدیده به عواملی پیوند خورده که استمرار آن پدیده را به امری احتمالی بدل ساخته و نیروهای پیشرانی برای پشتیبانی از آن روند وجود دارد.

پدیده مورد بحث رو به جلو حرکت کرده و در نظر متخصصان و اکثر صاحب نظران، درباره اهمیت و استمرار آن اتفاق نظر وجود داشته باشد. (میر شاه ولایتی و نظری زاده، ۱۳۸۹: ۱۱۴)

انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی

انقلاب آن جایی است که پایه‌های غلطی برجیده می شود و پایه‌های درستی به جای آن گذاشته می شود. این قدم اول است... بلافاصله بعد از آن، تحقق نظام اسلامی است. نظام اسلامی، یعنی طرح مهندسی و شکل کلی اسلامی را در جایی پیاده کردن... بعد از آن ... نوبت به تشکیل دولت اسلامی به معنای حقیقی می رسد؛ یا به تعبیر روشن تر، تشکیل منش و روش دولتمردان... این مرحله سوم است که از آن تعبیر به ایجاد دولت اسلامی می کنیم... مرحله چهارم ... کشور اسلامی است. .. از این مرحله که عبور کنیم، بعد از آن، دنیای اسلامی است. از کشور اسلامی می شود دنیای اسلامی درست کرد... ما در مرحله سومیم؛ ما هنوز به کشور اسلامی نرسیده ایم. هیچ کس نمی تواند ادعا کند که کشور ما اسلامی است. (۱۲-۹-۱۳۷۹).

نقشه راه انقلاب اسلامی

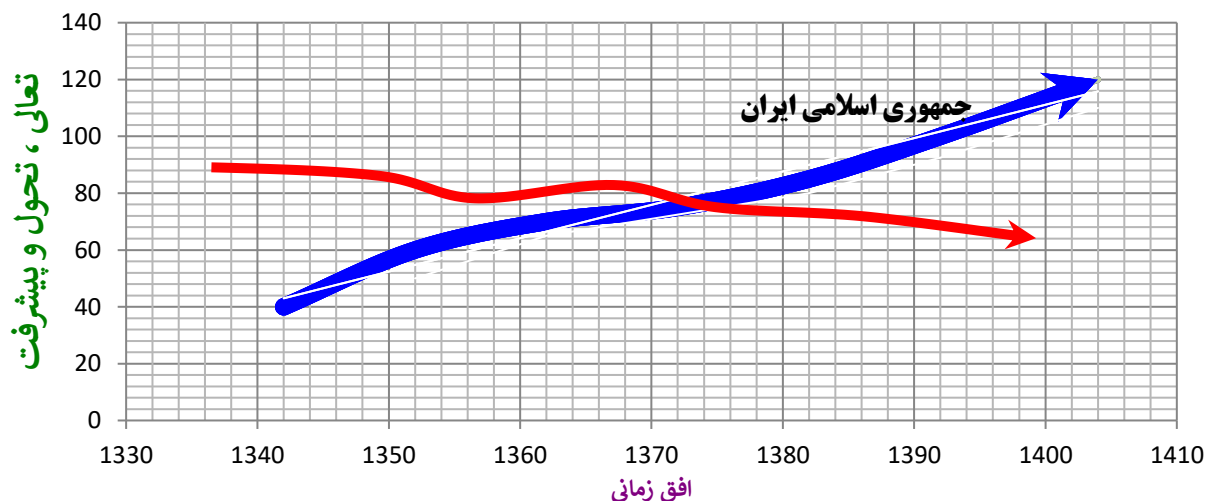

تحلیل روند کلی انقلاب اسلامی ایران در اندیشه امام خامنه ای (مدظله العالی)

ایشان در خصوص روند حرکتی جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با سالهای گذشته تأکید دارند، ایشان در ۱۳۸۷/۵/۹ بر رشد و پیشرفت کشور در ابعاد مختلف می فرمایند: "امروز ملت ایران قابل مقایسه‌ای با ملت ایران بیست سال قبل نیست و علمش، فناوری‌اش، تجربه‌اش، مهارت‌های گوناگونش، توسعه‌ی عظیم همه‌جانبه‌ی ملی و اجتماعی و اقتصادی و کشوری‌اش، نفوذ و اقتدارش در منطقه، قابل مقایسه‌ی با بیست سال پیش و بیست و پنج سال پیش نیست." در مورخه ی ۱۳۸۹-۵-۲۷، پس از گذشت سی سال از عمر بابرکت انقلاب اسلامی روند پیشرفت غرب و ایران را اینگونه بیان می فرمایند:

«ما اگر بخواهیم قضایای کنونی کشورمان را تحلیل درست بکنیم و در تحلیل، به خطا دچار نشویم، باید از اینجا شروع کنیم که یک جبهه‌بندی قدیمی‌ای بین ایران اسلامی و بین یک مجموعه‌ای وجود دارد. از عمر این معارضة و منازعه و جبهه‌بندی، سی و یکی دو سال می‌گذرد؛ جدید نیست، البته این جبهه‌ی مقابل ما تغییراتی هم دیده، ولی ما تفاوتی نکرده‌ایم. ما حرفمان همان حرف است، اصولمان همان اصول است، راهمان همان راه است. یک خطی را با سرعت گرفتیم، داریم حرکت می‌کنیم. اهدافمان را مشخص هم کردیم. این اهداف، از اول هم در فرمایشات امام و در پایه‌های انقلاب، مشخص و معلوم بوده است. داریم به قدر توان جلو می‌رویم»

مشخص است که در نظر معظم له وضعیت این دو جبهه در افق چند ساله دارای روندی هستند؛ یک جبهه روبه صعود و یک جبهه روبه نزول؛ ایشان در ادامه می فرمایند: «لیکن جبهه‌ی مقابل تغییراتی داشته است، کم و زیاد شده؛ کسانی بودند، خارج شدند؛ کسانی نبودند، داخل شدند. امروز در این جبهه‌بندی، دو پدیده به چشم می‌خورد: یک پدیده این است که طرف مقابل ما، جبهه‌ی مقابل ما نسبت به قبل دچار ضعف است؛ یعنی حرکت جبهه‌ی مقابل، حرکت به سمت نزول بوده است؛ ضعیف شده است. پدیده‌ی دوم این است که جبهه‌ی ما به سمت قوت است؛ یعنی حرکت ما حرکت رو به تقویت بوده».

نکته مهم دیگر در اندیشه معظم له این است که این پیشرفت‌ها اولاً متکی به واقعیت‌ها و دارای شاخص‌هایی می‌باشد و ثانیاً قابل استدلال و دارای منطق هستند و شعاری و بر اساس پندار فردی نیست و ایشان بر همین نکته تأکید می فرمایند که اگر مبتنی بر تحلیل و استدلال وقایع به موضوعات و حوادث توجه شود می‌توان برنامه‌ریزی و تدبیر درستی را اتخاذ نمود ایشان در ادامه می فرمایند:

«این دو پدیده، دو پدیده‌ی قابل استدلال است؛ یعنی حرفِ شعاری نیست، متکی به واقعیات است.... پس این دو پدیده چشمگیر است؛ یعنی منحنی جبهه‌ی مقابل رو به نزول است، منحنی ما رو به صعود است. اینجوری وقتی که مقایسه کنید، همه‌ی قضایای کشور را با این نگاه که نگاه کنید، می‌توانید درست تحلیل کنید. خوب، ما نسبت به این جبهه‌بندی فکر می‌کنیم، تحلیل می‌کنیم، تدبیر می‌کنیم، می‌نشینیم برنامه‌ریزی می‌کنیم.» (۱۳۸۹/۰۵/۲۷)

این مهم در سخنرانیهای مختلف تبیین شده است، آخرین بار معظم له در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۱۹ در جمع بندی کلی می فرمایند:

" در منطق اسلامی، پیشرفت ابعاد بیشتری دارد: پیشرفت در علم، پیشرفت در اخلاق، پیشرفت در عدالت، پیشرفت در رفاه عمومی، پیشرفت در اقتصاد، پیشرفت در عزت و اعتبار بین‌المللی، پیشرفت در استقلال سیاسی - اینها همه در مفهوم پیشرفت، در اسلام گنجانده شده است - پیشرفت در عبودیت و تقرب به خدای متعال؛ یعنی جنبه‌ی معنوی، جنبه‌ی الهی؛ این هم جزو پیشرفتی است که در اسلام هست و در انقلاب ما هدف نهائی ماست: تقرب به خدا..... در طول دوران سی ساله‌ی انقلاب، ما به طور مرتب پیشرفت کرده‌ایم. البته فراز و فرود بوده است، تندی و کندی بوده است، ضعف و قوت بوده است، اما هرگز پیشرفت کشور و ملت به سوی آن قله‌ی مورد نظر متوقف نشده است "

ایشان در مورد همراه کردن آرمان‌گرایی با واقع‌بینی و واقع‌گرایی که از عناصر مهم تحلیل روندهای کلی نظام می باشد در تاریخ ۱۳۹۱/۵/۳ می فرمایند:

" ما وقتی که می‌خواهیم آرمان‌گرایی همراه با واقع‌بینی داشته باشیم - یعنی واقعیتهای را ببینیم، بر اساس واقعیتهای حرکت خودمان را تنظیم کنیم - باید توجه کنیم که به لغزشهایی که در اینجا ممکن است پیش بیاید، دچار نشویم. لغزشگاههایی وجود دارد.

یک لغزشگاه، واقعیت‌پنداری است؛ چیزهایی را که واقعیت ندارد، انسان واقعیت تصور کند.... یکی از این لغزشگاه‌ها این است که انسان تصور کند دست یافتن به آرمانها بدون هزینه امکان‌پذیر است. ... یک لغزش دیگر این است که ما بخشی از واقعیتهای را ببینیم، بخش دیگری از واقعیتهای را نبینیم؛ این هم موجب خطاست؛ خطای در محاسبه را به دنبال خواهد داشت. واقعیتهای را باید با هم دید و دانست "

شناخت نشانه ها و شاخص های تحلیل روندها در اندیشه امام خامنه ای (مدظله العالی)

اگر تحلیل روند منطبق بر شاخص و واقعیت نباشد؛ انسان دچار خطاهای مختلفی می شود معظم له در تاریخ ۱۳۸۹/۸/۲ یک شاخص کلیدی برای اثبات روند نزولی غرب ارائه می نمایند و می فرمایند «در آنچه که برای فهم درست قضایا لازم است، از جمله این است که ببینیم دشمن چه خطی را دارد دنبال می کند. امروز یکی از خطوط اصلی کار دشمن - که از عناصر مهم جنگ نرم به حساب می آید - این است که واقعیات را دگرگون جلوه دهد، حوادث گوناگون را دگرگون جلوه دهد. خود تبلیغاتی که دشمن در این زمینه انجام میدهد، نشانه‌ی ضعف اوست. دشمن هر جا که در میدان واقعیت دچار مشکل میشود و کم می آورد، بر حجم تبلیغات می افزاید... تلاش زیاد آنها در این زمینه، خود نشانه‌ی ضعف آنها در میدان واقعیت است.» (۱۳۸۹/۰۸/۰۲)

معظم له در سال ۱۳۸۳ نیز شاخصی را از زبان خود آمریکایی ها بیان می دارند «شما ببینید امریکایی ها در قضایای مختلف، حرف معروفی را مکرر گفته اند و آن، این است که ما اگر امروز در این کشورهای اسلامی و بخصوص کشورهای عربی انتخاباتی راه بیندازیم، حتماً اسلام گراها برنده اند؛ راست هم است؛ این، درست است. امروز در عراق، مصر، عربستان سعودی و الجزایر و در مغرب و جاهای دیگر این طوری است که اگر در هر جا یک انتخابات آزادی الان راه بیفتد و به متفکران و نخبگان اسلامی میدان داده شود که به صحنه بیایند، آنها برنده اند. ما این پدیده را بیست سال پیش نداشتیم. این پدیده، به برکت انقلاب اسلامی به وجود آمده و به برکت ایستادگی ما؛ ما سر پا ایستاده ایم. ما به زانو نیفتادیم؛ خم نشدیم. حالا این شده است یک علم، یک شاخص. خیلی از دشمنی ها هم به خاطر همین موضوع است» (۱۳۸۳/۰۵/۲۵)

الزام تحلیل و تدوین روندهای کشور در اندیشه امام خامنه ای (مدظله العالی)

در سال ۱۳۸۹ و پس از سی سال از گذشت پیروزی های انقلاب اسلامی، معظم له تأکید می نمایند که بایستی روندها، واقعیت ها و وضعیت های خود و دیگران را تحلیل و تدوین و تبیین کرد؛ ایشان می فرمایند «یک چند جمله ای هم در باره وضع فعلی عرض بکنم، چه آنچه که مربوط [به] درون ما و داخل کشور ما است، چه آنچه که مربوط به مخالفین و معارضین ماست، و چه آنچه مربوط [به] طرفداران ما است؛ البته اینها شرح های مفصل دارد هر کدام از اینها را باید در برنامه کارها قرار بدهید، باید گفته شود، بحث بشود، تدوین [تدوین] بشود، کار بشود.» (۱۳۸۹/۴/۲۳)

در سال ۱۳۹۱ نیز معظم له می فرمایند: هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله به مرحله هم لازم است، که این کار نخبگان است. امروز شرائط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، نقاط ضعف ما کدام است، فرصتها مان کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهره‌مندی از فرصتها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ اینها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آن را به کار ببرند، و هم مردم را آگاه کنند؛ چون مردم میخواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند، بدانند چه میکنند، بدانند کجا میروند. وقتی اینجور شد، مردم با همه‌ی وجود وارد میدانهای دشوار خواهند شد. (۱۳۹۱/۰۷/۱۹)

یافته ها و نتیجه گیری

از تحلیل محتوای ۱۵۷۷ مورد با تکرار و ۲۵۰ مورد بدون تکرار سخنرانی بیانات فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه ای (مدظله) از سالهای ۶۸ الی ۹۷ در مجموع ۳۳ کلان روند و ۱۵۱ روند از بیانات ایشان استخراج شده است از مجموع ۳۳ کلان روند ۲۳ کلان روند مثبت و ۱۰ کلان روند منفی می باشد و بالتبع ۱۲۱ روند مثبت و ۳۰ روند منفی دسته بندی شده اند جدول ذیل گویای این جمع بندی می باشد

حوزه ها ، کلان روندها، روندهای کلیدی نظام جمهوری اسلامی در ۴۰ سال گذشته :

روندهای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اندیشه امام خامنه ای (مدظله العالی) در گروه های یا حوزه های "فرهنگی - اجتماعی"، "اقتصادی"، "علمی"، "سیاسی"، "دفاعی"، "بین المللی" و "مدیریتی" دسته بندی شدند.

نتیجه گیری کلان و راهبردی

تصویر کلان از روندها و کلان روندهای نظام جمهوری اسلامی ایران

امام خامنه ای (مدظله العالی) در مورخه ۱۳۸۵/۸/۱۸ در دیدار اساتید و دانشجویان دانشگاههای استان سمنان می فرمایند : شما هر چیزی را با دقت نگاه کنید و یک خُرده ای کنجکاوی کنید، یک نقطه ای عیبی در آن پیدا می کنید و می شود عیب جویی کرد و عیبی هم ندارد؛ چنانچه عیب جویی در جهت رفع عیب باشد، خیلی خوب است... البته معیار و ملاک، برآیند نقاط مثبت به نقاط منفی است. ما ضعفهایی داریم، مشکلاتی داریم، بدیهایی داریم؛ قوتهایی هم داریم، خوبیهایی هم داریم؛ زیباییهایی هم داریم. ببینید در موازنه ای این دو با یکدیگر، برآیند اینها چه خواهد شد؛ آن می شود معیار. اگر بدیهایمان بیشتر بود، بد است؛ اگر خوبیهایمان بیشتر بود، خوب است. لذا با توجه کلان روندهای (۳۳ کلان روند و ۱۵۱ روند) استخراج شده:

به صورت جزئی تر در حوزه های دفاعی، مدیریتی، بین المللی، سیاسی، علم و فناوری، فرهنگی و اجتماعی تصویر کلی به شرح ذیل است:

۱. روند پیشرفت نظام در حوزه های دفاعی و مدیریتی و بین الملل خوب و قابل قبول است؛ البته در حوزه بین الملل به دلیل رشد سرمایه گذاری دشمنان علیه اسلام، انقلاب و نظام و ظهور و بروز دشمنی های جدید، باید کشور و مسئولان مراقبت بیشتری داشته باشند.
۲. در حوزه سیاسی روندهای نظام رو به رشد می باشد که البته در مواجهه با دشمنان در حوزههای تعاملی باید دقت و ملاحظه بیشتری در تصمیمات و اقدامات بعمل آید.
۳. در حوزه علم و فناوری سرعت کشور خوب و مناسب است ولی باید بیشتر شود و از طرفی از ترجمه علوم دیگر کاسته شود.
۴. رشد اقتصادی کشور در ابعاد مختلف مادی مناسب است اما بایستی بیکاری و تورم کاهش یابد و فرهنگ کار برای افزایش تولید زیاد شود.
۵. در حوزه فرهنگی و اجتماعی علیرغم اینکه نظام توانسته است تغییر ۱۸۰ درجه ای در فرهنگ بعد از طاعوت بوجود آورد و برخی فرهنگ ها از جمله توسعه اسلام در همه ابعاد زندگی مردم را بوجود آورد، اما با توجه ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی، به نظر می رسد چالش هایی وجود دارد و معظم له برخی روندها مثل رشد عدالت، تقوای جمعی و رشد جمعیت را کند می دانند و در برخی موارد روندها مثل روند رشد اشرافی گری و تجملات که خلاف انتظار است.

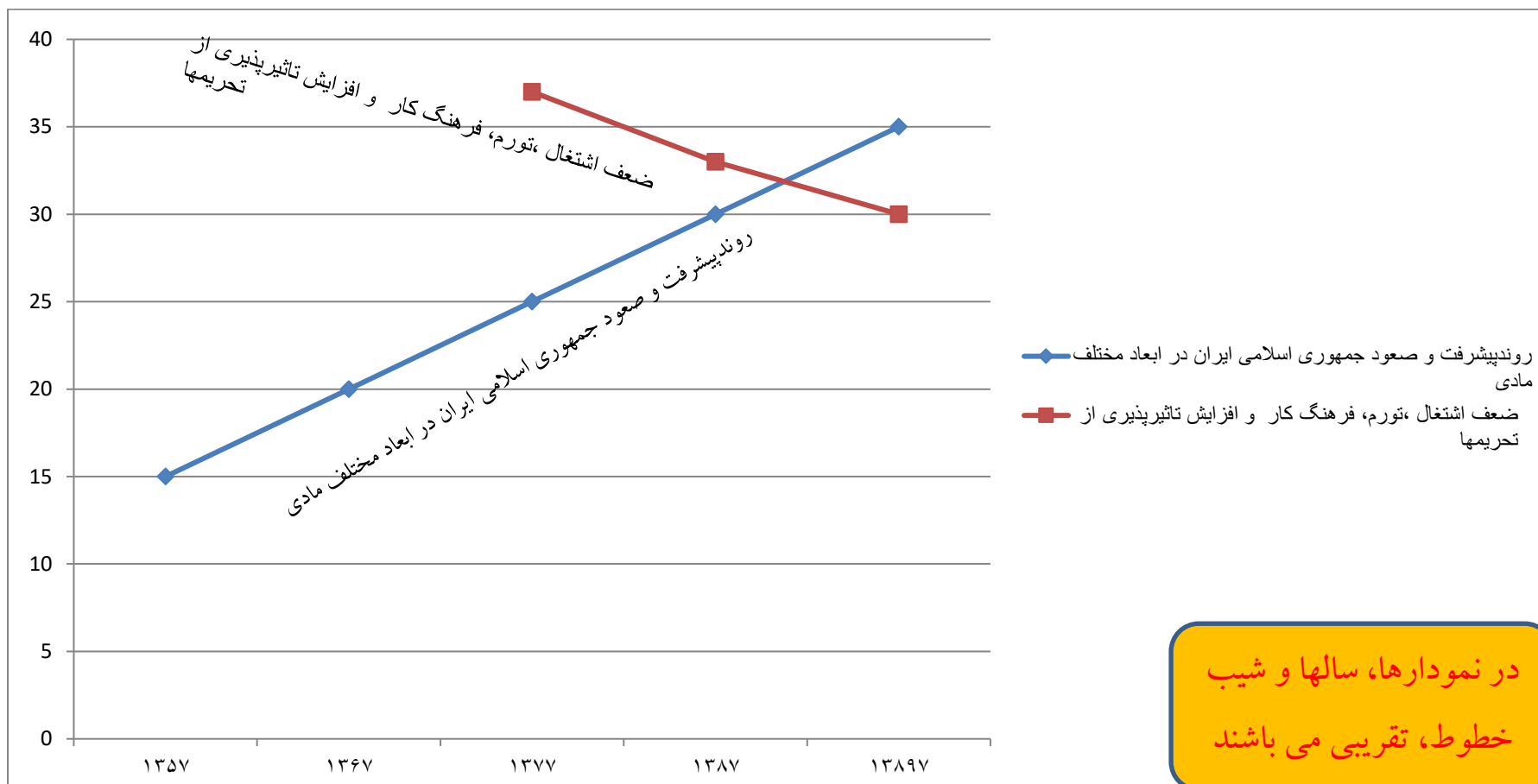
۱- حوزه ی "فرهنگی- اجتماعی"

نمودار شکلی کلان روندها در حوزه فرهنگی اجتماعی

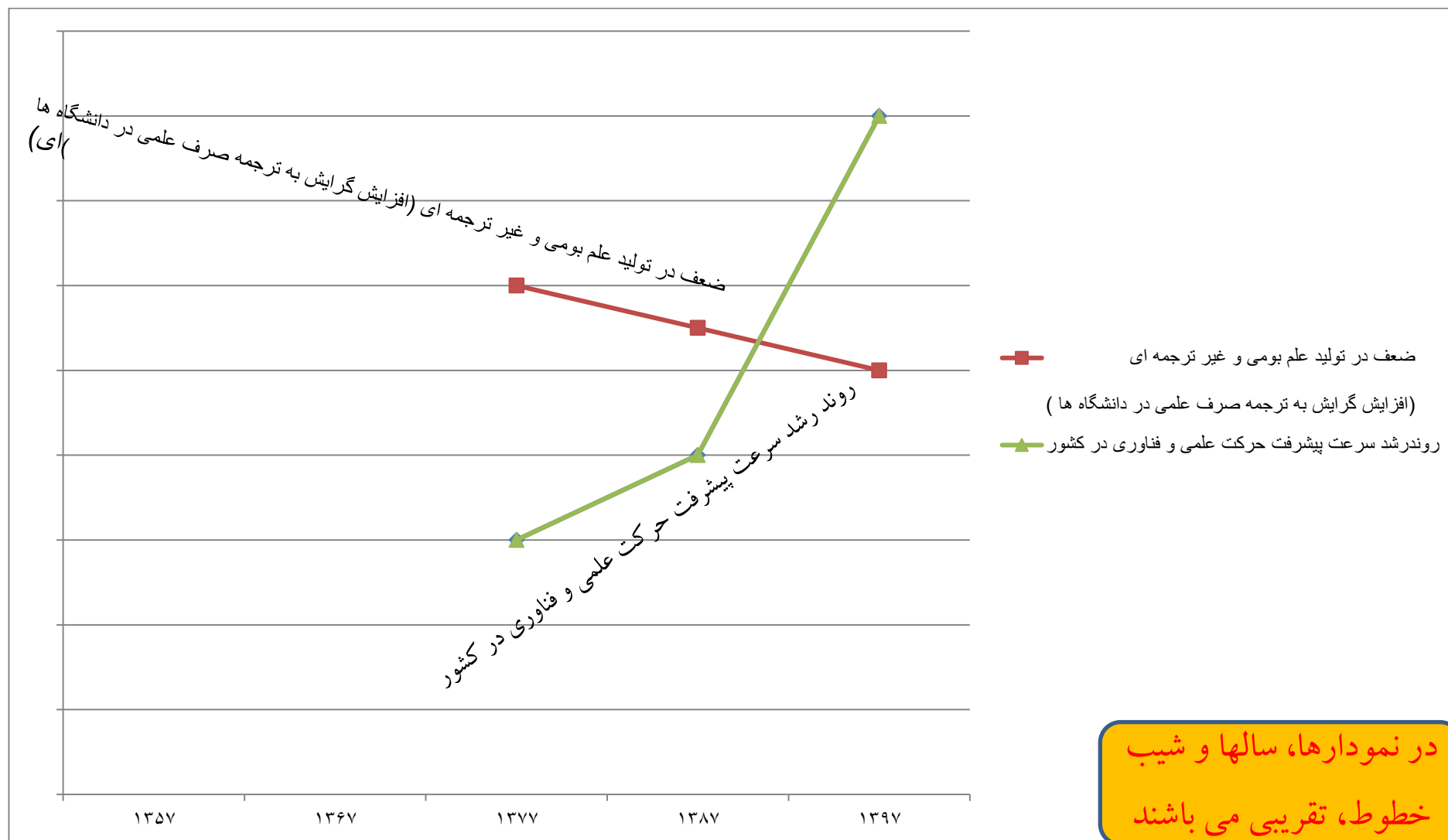
۲- حوزه "اقتصادی"

نمودار شکلی کلان روندها در حوزه اقتصادی

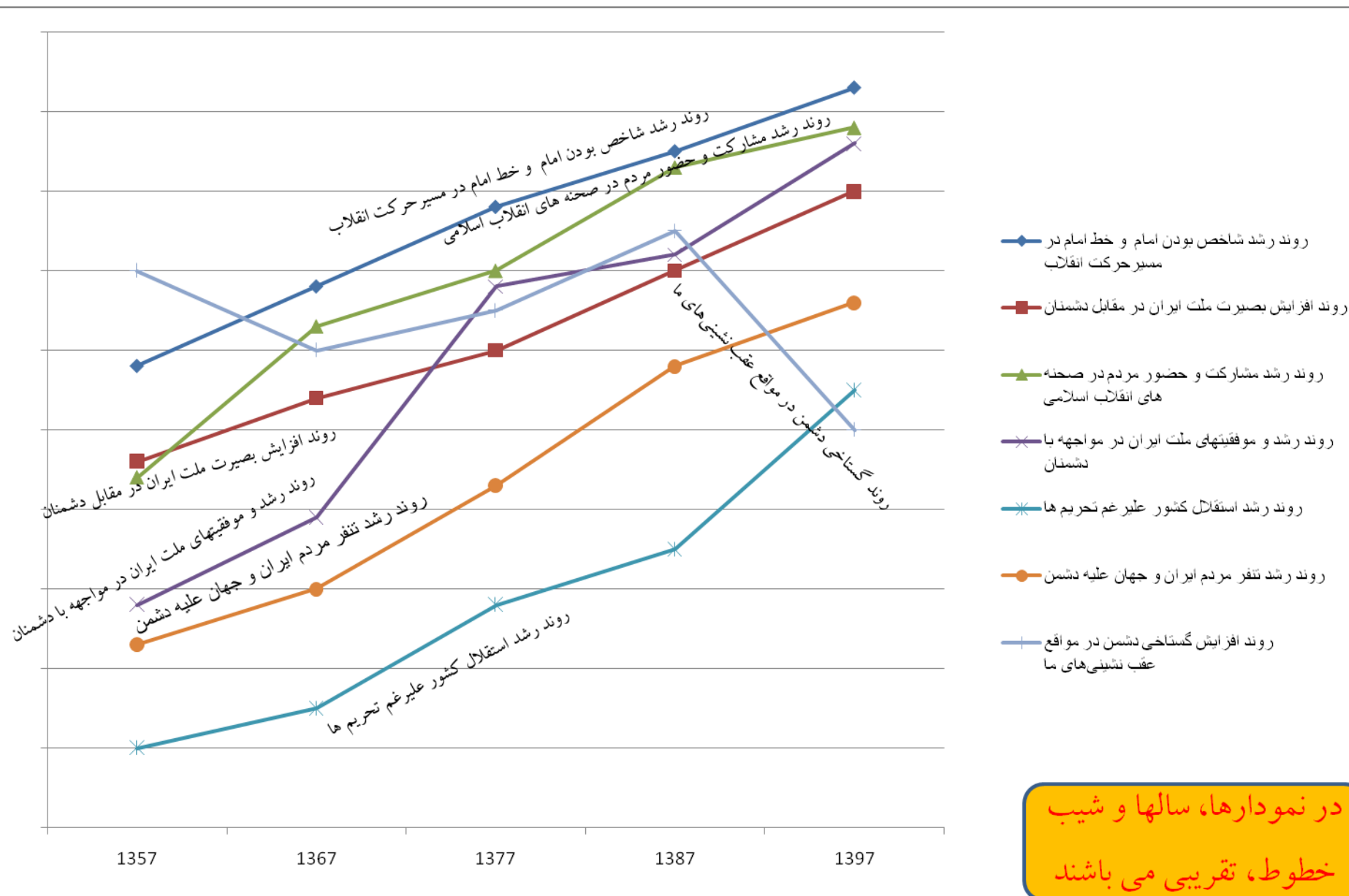
۱- حوزه "علمی"

نمودار شکلی کلان روندها در حوزه علمی

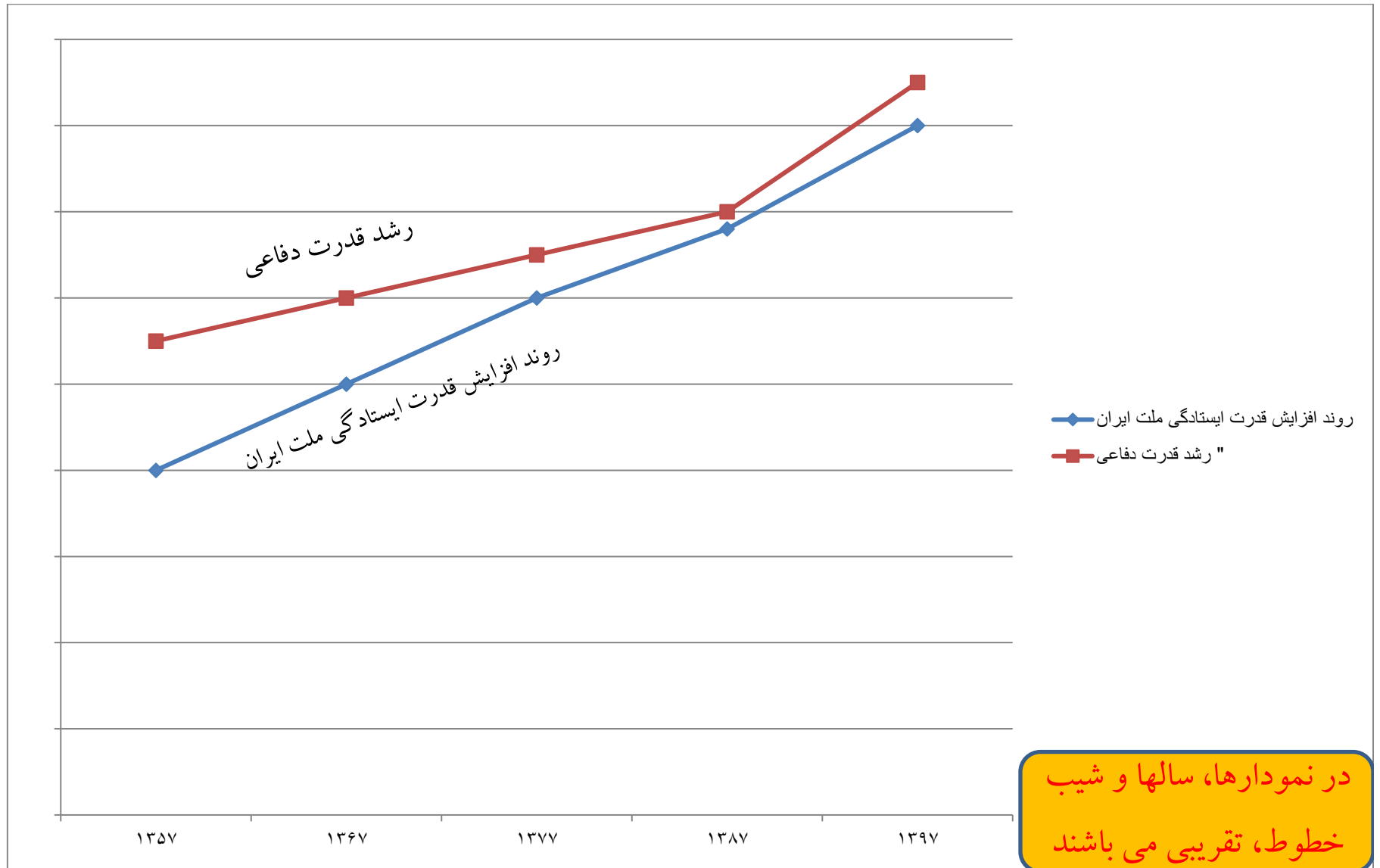
۲- حوزه "سیاسی"

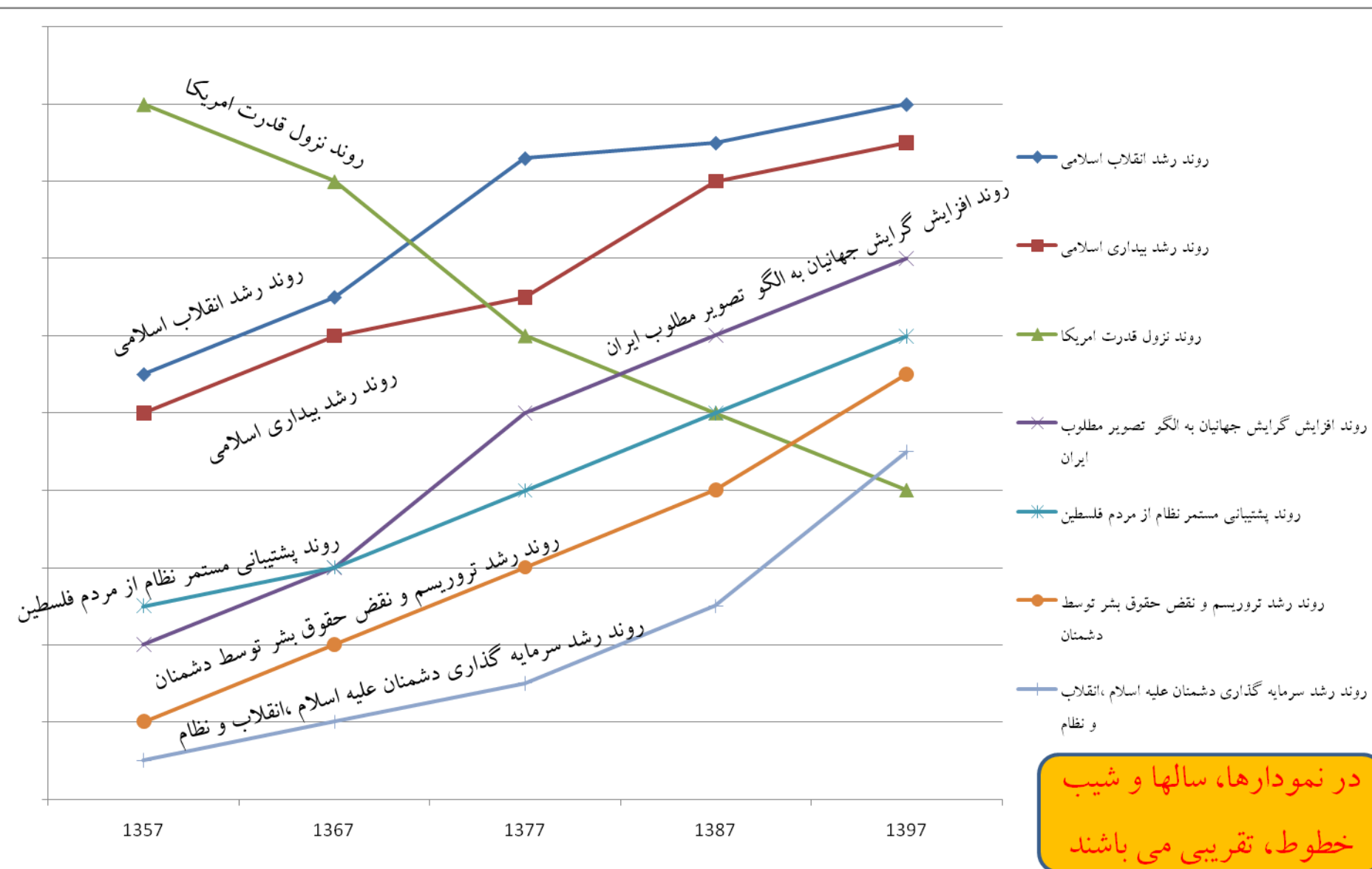
نمودار شکلی کلان روندها در حوزه سیاسی

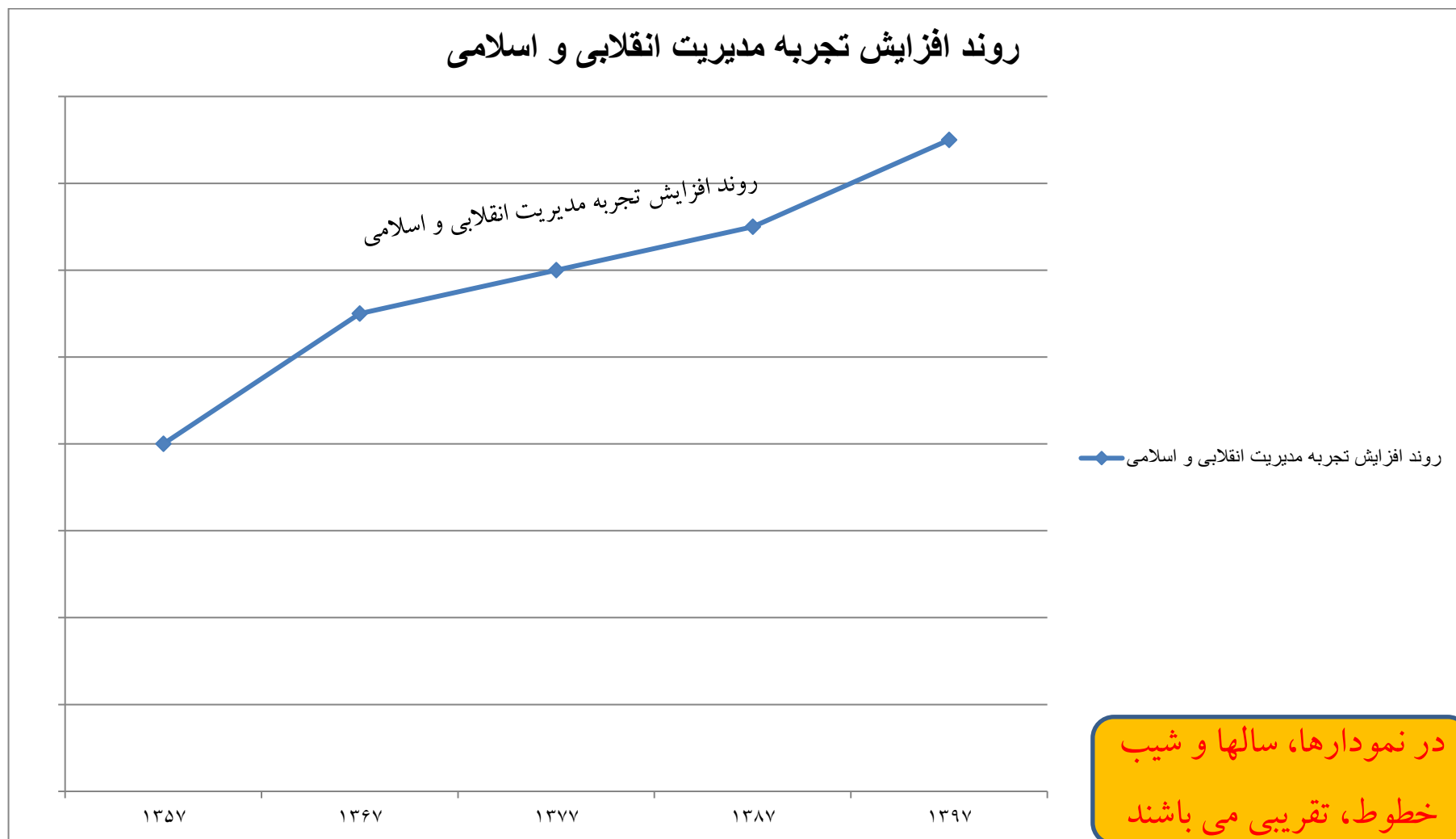

در نمودارها، سالها و شیب
خطوط، تقریبی می باشند

۵- حوزه " دفاعی " نمودار شکلی کلان روندها در حوزه دفاعی

۲-۵- استنتاج راهبردی از بیانات و منویات امام خامنه ای (مدظله العالی) در خصوص روندهای نظام :

در این پژوهش همانطور که روندها از اندیشه فرماندهی معظم کل قوا حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) استخراج شده؛ سعی شده استنتاج و نتیجه گیری های کلان و راهبردی هم، از اندیشه امام خامنه ای (مدظله) استخراج شوند:

بهترین استنتاج راهبردی از تصویر روندهای نظام جمهوری اسلامی ایران، استنتاج از منظر کسی است که آنها را تبیین و تشریح نموده اند؛ هیچ کس به اندازه معظم له اشراف و اطلاعات عمومی و خصوصی در نظام برای نظام ندارند. مطمئناً آنچه که ایشان جمع بندی و تحلیل نمایند برای بالاترین سطح راهبردی به واقعیت و حقیقت نزدیک تر است. لذا در ادامه به ۸ استنتاج راهبردی در رابطه با واقعیت ها و روندهای نظام در اندیشه امام خامنه ای می پردازیم:

- ۱- انقلاب اسلامی ماهیت تحولی و پیشرفت تدریجی و مستمر دارد و هرگز نباید روند رشد آن کند شود و از ابتدا قرار نبوده که انقلاب اسلامی یکدفعه همه چیز را درست و کامل کند. (۱۳۷۹/۲/۲۳)
- ۲- اسلام عامل رشد پیشرفت انقلاب اسلامی و کشور است در اندیشه امام خامنه ای (مدظله) عامل مهم رشد و پیشرفت کشور، اسلام و آیین حکمت آمیز آن می باشد؛ لذا همین علت بایستی عامل ادامه کار و پیشرفت انقلاب باشد. (۱۳۸۳/۳/۱۴)
- ۳- علیرغم پیشرفت های کشور، نظام جمهوری اسلامی هنوز یک نظام جوان است و هنوز برای قضاوت کامل وقت و زمان بیشتری لازم است. (۱۳۸۷/۰۷/۰۷)
- ۴- عقب افتادگی ها با تکیه بر عزم و همت و کار قابل جبران است در اندیشه امام خامنه ای (مدظله) عقب افتادگی ناشی از عوامل مختلف قابل جبران است .
(۱۳۸۹/۱۰/۰۸)
- ۵- علت کم کاری و نقص در پیشرفت از مسئولین است و بهتر از این می توانستیم پیشرفت کنیم. (۱۳۸۳/۰۳/۱۴)
- ۶- رفع و کاهش ضعفهای نظام ساده نیست و برای آن باید برنامه ریزی کرد. (۱۳۷۹/۱۱/۲۷)
- ۷- رشد پیشرفت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، در آینده بیشتر از رشد فعلی خواهد بود. (۱۳۸۹/۰۸/۰۲)
- ۸- ضعف و نزول قدرت آمریکا در آینده بیشتر خواهد بود. (۱۳۸۹/۰۶/۰۱)

منابع:

امام خامنه ای سخنرانیهای سالهای ۱۳۶۸ الی ۱۳۹۲

دانائی فرد، حسن؛ مهدی الوانی؛ عادل آذر؛ روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع؛ انتشارات صفار-اشراقی؛ چاپ دوم؛ ۱۳۸۶

دکتر آرمین زارعیان، مریم ستار زاده، رهیافتی در باب چگونگی و ماهیت آینده پژوهی، مجله دانشکده پرستاری ارتش جمهوری اسلامی ایران، شماره ۲۱، پاییز ۹۰

میر شاه ولایتی، فرزانه و نظری زاده، فرهاد، پویش محیطی، مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده پژوهی علوم و فناوریهای دفاعی، ۱۳۸۹، صفحه ۱۰۹